

Beslutning om å inkludere Alstom S.A.

Desember 2017

Sammendrag

KLP har besluttet å oppheve utelukkelsen av Alstom S.A. ("Alstom") fra KLP og KLP-fondenes investeringer. KLP utelukket selskapet i 2007 for tilknytning til menneskerettighetsbrudd i forbindelse med et damprosjekt i Sudan. Alstom er ikke lenger involvert i prosjektet, og Alstoms energidivisjon er siden den gang overtatt av General Electric (GE).¹ KLP har vært i dialog med GE og bestemt at det integrerte selskapet har tilstrekkelige policyer og retningslinjer på plass for å unngå en uakseptabel risiko for fremtidige brudd.

Risikoen for korrupsjon har også vært en vesentlig del av KLPs vurdering av det gjenværende Alstom-selskapet – som nå består av det tidligere selskapets nettdivisjon. Finansdepartementet satte Alstom under observasjon for Statens pensjonsfond utland (SPU) fra 2011 til 2015 på grunn av en uakseptabelt høy risiko for grov korrupsjon.²

Alstom ble utestengt fra Verdensbanken for korrupsjon fra 2012 til 2015³, og i 2014 inngikk selskapet en avtale med amerikanske myndigheter om å utsette straffeforfølgning, herunder en bot på USD 772 millioner for brudd på den amerikanske korrupsjonslovgivningen (Foreign Corrupt Practices Act).⁴ Det amerikanske justisdepartementet oppga selskapets opprinnelige avslag på å samarbeide med

¹ *GE and Alstom Energy*. URL: <http://www.ge-alstom.com/>.

² Finansdepartementet, *Statens pensjonsfond utland: Selskap settes til observasjon på grunn av risiko for korrupsjon* (6. desember 2011). URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/statens-pensjonsfond-utland-selskap-sett/id665635/>.

³ Verdensbankens pressemelding, *Enforcing accountability: World Bank debars Alstom Hydro France, Alstom Network Schweiz AG, and their affiliates* (22. februar 2012), <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2012/02/22/enforcing-accountability-world-bank-debars-alstom-hydro-france-alstom-network-schweiz-ag-and-their-affiliates> and World Bank Pressemelding, *Alstom released from debarment* (23. februar 2015), <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/02/23/alstom-released-debarment>.

⁴ Det amerikanske justisdepartementet, *Alstom pleads guilty and agrees to pay \$772 million criminal penalty to resolve foreign bribery charges* (22. desember 2014). URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/alstom-pleads-guilty-and-agrees-pay-772-million-criminal-penalty-resolve-foreign-bribery>.

etterforskerne (før Justisdepartementet begynte å tiltale individuelle ledere) som en viktig faktor bak botens størrelse.⁵

SPU opphevet observasjonen av Alstom i 2015, etter at selskapet hadde innført omfattende tiltak for å forhindre korrupsjon og etter GEs oppkjøp av Alstoms energidivisjon, som sto for rundt to tredjedeler av selskapets inntekter.⁶

Etter KLPs oppfatning har både GE og den gjenværende delen av Alstom, som hovedsakelig består av jernbane- og transporttjenester, tilstrekkelige retningslinjer og rutiner for å forhindre korrupsjon. Imidlertid er det alltid en utfordrende oppgave å skulle evaluere om selskapskulturen og signalene fra toppen er endret. Alstoms ordning for variabel godtgjørelse inneholder ikke krav om å etterleve selskapets etiske retningslinjer eller kreve tilbakebetaling (*clawback*) fra enkeltpersoner som dømmes for korrupsjon. Alstom offentliggjør heller ingen statistikk for selskapets varslersordning – et tiltak som ville gi en viss indikasjon på om systemet fungerer i praksis. Likevel kan ikke KLP konkludere med at disse svakhetene utgjør en uakseptabel risiko for alvorlig korrupsjon, spesielt siden det ikke ser ut til å ha forekommet korrupsjonsanklager knyttet til hendelser etter 2011, og selskapet fortsetter å styrke sitt anti-korrupsjonsprogram. Det pågår riktignok flere juridiske og administrative prosesser knyttet til anklager om korrupsjon som involverer Alstom og/eller selskapets ledere, men samtlige gjelder tidligere hendelser.

På dette grunnlaget har KLP besluttet å oppheve utelukkelsen av Alstom med virkning fra desember 2017.

Hendelser og selskapets engasjement

I 2007 oppfordret FNs spesialutsending for retten til bolig selskapene som var involvert i Merowe Dam-prosjektet i Sudan, herunder Alstom, til å avvikle engasjementet på grunn av rapporter om brudd på menneskerettighetene knyttet til tvangsflytting av ca. 60.000 personer i lokalsamfunnet.⁷ Ingen av selskapene fulgte spesialutsendingens anbefaling og KLP og KLP-fondene utelukket selskapet i 2007.

⁵ Ibid.

⁶ Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland, *Tilråkning om å ta Alstom S.A. av observasjonslisten* (27. oktober 2015). URL: <http://etikkradet.no/files/2015/12/Tilr%C3%A5dning-om-%C3%A5-ta-Alstom-av-observasjonslisten-28-oktober-2015-2015.pdf>.

⁷ UN Human Rights Council, *UN expert urges Sudan to respect human rights of communities affected by hydro-electric dam projects* (27. august 2007). URL: <http://reliefweb.int/report/sudan/un-expert-urges-sudan-respect-human-rights-communities-affected-hydro-electric-dam>.

I 2010 anbefalte Etikkrådet SPU å utelukke Alstom på grunn av en uakseptabel risiko for alvorlig korrupsjon.⁸ Finansdepartementet besluttet i stedet å sette selskapet under observasjon i fire år.⁹ I løpet av denne tiden har Etikkrådet offentliggjort årlige rapporter om korrupsjonsrelaterte hendelser i Alstom. Disse inkluderte blant annet etterforskning i USA, Storbritannia, Brasil, Latvia, Polen, Malaysia og Sveits.¹⁰ I tillegg utestengte Verdensbanken Alstom fra å delta i sine anbudskonkurranser fra 2012 til 2015.¹¹

I 2014 inngikk Alstom en forliksavtale med amerikanske myndigheter for brudd på den amerikanske Foreign Corrupt Practices Act (FCPA), herunder den inntil da største straffeboten i FCPAs historie: USD 772 million.¹² Det amerikanske justisdepartementet forklarte boten på følgende måte:

Forliksavtalen angir mange faktorer som er vurdert av departementet før det nådde sin konklusjon, herunder: Alstoms unnlattelse av frivillig å avsløre misligheter selv om selskapet var klar over at et amerikansk datterselskap hadde gjort seg skyldig i brudd som tidligere hadde resultert i korrupsjonstiltale fra departementet i forbindelse med et kraftprosjekt i Italia; Alstoms manglende vilje til å samarbeide med departementets etterforskning i flere år; omfanget av selskapets brudd som foregikk over mange år, skjedde i land over hele verden og i ulike virksomheter i selskapet og involverte avanserte opplegg for å bestikke høyere embetsmenn; Alstoms mangel på effektiv etterlevelse og etiske retningslinjer på det tidspunktet bruddene skjedde; og Alstoms tidligere strafferettslige misligheter, herunder

⁸ Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland, *Tilråkning 1. desember 2010*. URL: https://www.regjeringen.no/contentassets/a676db762c2b440d906f507f819c8288/tilradning_alstom.pdf.

⁹ Finansdepartementet, *Statens pensjonsfond utland: Selskap settes til observasjon på grunn av risiko for korrupsjon* (6. desember 2011), s. 1-2. URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/statens-pensjonsfond-utland-selskap-sett/id665635/>.

¹⁰ Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland, *Etikkrådets årlige rapport til Finansdepartementet om Alstom SA* (21. juni 2013). URL: http://etikkradet.no/files/2014/12/alstom_observasjonsbrev.pdf.

¹¹ World Bank Press Release, *Enforcing accountability: World Bank debars Alstom Hydro France, Alstom Network Schweiz AG, and their affiliates* (22. februar 2012), <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2012/02/22/enforcing-accountability-world-bank-debars-alstom-hydro-france-alstom-network-schweiz-ag-and-their-affiliates> and World Bank Press Release, *Alstom released from debarment* (23. februar 2015), <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/02/23/alstom-released-debarment>.

¹² Stanford Law School Foreign Corrupt Practices Act Clearinghouse, *Top ten by largest monetary sanction*, <http://fcpa.stanford.edu/statistics-top-ten.html> (siste besøk 11. april 2017).

opptreden som førte til resolusjonsvedtak fra ulike myndigheter og Verdensbanken.¹³

De korrupsjonstilfellene som er angitt i forliksavtalen involverte både kraft- og transportvirksomhetene og skjedde mellom 2000 og 2011. I henhold til avtalen betalte Alstom ca. USD 75 million i bestikkelser til myndigheter på fire kontinenter for å få kontrakter, og skjulte bestikkelsene gjennom utbetalinger til salgsagenter.¹⁴ Flere av agentene hadde tilsynelatende ingen kompetanse om de relevante bransjene og/eller krevde betaling til offshorekontoer uten at det forelå noe klart forretningsmessig motiv for det.¹⁵

Alstoms manglende vilje til å samarbeide med amerikanske myndigheter i utgangspunktet bidro sterkt til botens størrelse. Alstom begynte først å samarbeide etter at det amerikanske justisdepartementet begynte å tiltale individuelle ledere i Alstom.¹⁶ Forliksavtalen krever at Alstom rapporterer årlig til amerikanske myndigheter til og med desember 2017 om selskapets etterlevelsprogram, i tillegg til eventuelle nye korrupsjonstilfeller som selskapet blir kjent med og som ikke allerede er innrapportert.¹⁷

Selskapets respons

Alstom benytter seg ikke lenger av salgsagenter, og har gjennomført en rekke tiltak for å styrke selskapets anti-korrupsjonsprogram.¹⁸ I henhold til Verdensbankens sanksjoner engasjerte Alstom en uavhengig part for å overvåke etterlevelsen fra 2012 til 2015 for å

¹³ The United States Department of Justice, *Alstom pleads guilty and agrees to pay \$772 million criminal penalty to resolve foreign bribery charges* (22. desember 2014). URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/alstom-pleads-guilty-and-agrees-pay-772-million-criminal-penalty-resolve-foreign-bribery>.

¹⁴ *United States of America v. Alstom S.A.*, (United States District Court, District of Connecticut, 22. desember 2014), B-8-9, B-12. URL: <https://www.justice.gov/file/189331/download>.

¹⁵ Ibid, B-10.

¹⁶ The United States Department of Justice, *Alstom pleads guilty and agrees to pay \$772 million criminal penalty to resolve foreign bribery charges* (22. desember 2014). URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/alstom-pleads-guilty-and-agrees-pay-772-million-criminal-penalty-resolve-foreign-bribery>.

¹⁷ *United States of America v. Alstom S.A.*, (United States District Court, District of Connecticut, 22. desember 2014), s. 29. URL: <https://www.justice.gov/file/189331/download>

¹⁸ Alstom, *Agreement between Alstom and the US Department of Justice*, 22 desember 2014, <http://www.alstom.com/press-centre/2014/12/agreement-between-alstom-and-the-us-department-of-justice/>.

rapportere om fremdriften i arbeidet med å oppfylle Verdensbankens krav.¹⁹ I 2015 fjernet Verdensbanken Alstom fra sanksjonslisten og bestemte at selskapet hadde gjennomført tilstrekkelige styringstiltak for å forhindre korrupsjon i sanksjonsperioden.²⁰ Alstom klarte å unngå å bli ilagt overvåkingsforpliktelser av amerikanske myndigheter, siden forliket inneholdt en bestemmelse om at en positiv konklusjon fra Verdensbanken ville innebære at krav om ytterligere overvåking ble frafalt.²¹ KLP har ikke kunnet finne noen dokumentasjon på at Alstom har vært involvert i korrupsjon etter 2011.

Dialog med selskapet

KLP har vært i dialog med Alstom i flere år, både angående Merowe-prosjektet og de ulike korrupsjonsskandalene. Alstom bekrefter at selskapet ikke lenger er involvert i Merowe-prosjektet og den involverte Alstom-divisjonen er senere blitt overtatt av GE.

I forhold til korrupsjonssaken ser KLP det som et positivt tegn at Alstom tok initiativ til å kontakte KLP direkte etter at de ble klar over at de fortsatt var utestengt fra KLP og KLP-fondenes investeringer per desember 2016. KLP forklarte at siden selskapet var ilagt den største straffesanksjonen i FCPAs historie, ville ikke KLP anbefale inkludering uten en grundig vurdering av risikoen for fremtidig korrupsjon. I denne forbindelsen pekte Alstom på Verdensbankens beslutning om å oppheve utestengingen av selskapet, og dessuten til Alstoms forpliktelser i henhold til avtalen med amerikanske myndigheter.²²

KLP uttrykte bekymring for at Alstom ikke uttrykkelig kobler sin variable godtgjørelse til etterlevelse av selskapets etiske retningslinjer og fraværet av en clawback-mekanisme for å tvinge frem tilbakebetaling av tidligere års bonuser – også for ledere som i ettertid dømmes for korrupsjon. Alstom takket KLP for at de redegjorde for sitt syn, men forklarte at detaljer om selskapets kompensasjonspolicy ikke er offentlig tilgjengelig informasjon.²³

¹⁹ Alstom, *Alstom's compliance program meeting the World Bank's guidelines. Alstom Hydro France released from debarment* (22. februar 2015), <http://www.alstom.com/press-centre/2015/2/alstoms-compliance-program-meeting-the-world-banks-guidelines-alstom-hydro-france-released-from-debarment/>.

²⁰ Ibid.

²¹ *United States of America v. Alstom S.A.*, (United States District Court, District of Connecticut, 22. desember 2014), s. 29 ("Reporting requirements"). URL: <https://www.justice.gov/file/189331/download>.

²² Verdensbankens pressemelding, *Alstom released from debarment* (23. februar 2015), <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/02/23/alstom-released-debarment>.

²³ Dialog med selskapet (februar 2017), notater arkivert hos KLP.

Etter KLPs samtale med selskapet har Alstom oppnådd ISO 37001-sertifisering for sitt anti-korrupsjonsprogram. KLP ser det som et positivt tegn at selskapet fortsetter å styrke sine anti-korrupsjonstiltak.²⁴

KLPs analyse

Siden Alstom ikke lenger er involvert i Merowe Dam-prosjektet, og siden denne divisjonen senere er solgt til GE, er det ikke lenger noen begrunnelse som rettferdiggjør utelukkelsen av Alstom på grunn av menneskerettighetsbrudd. KLP er tilfreds med at den sammenslåtte virksomheten under GE har fått på plass tilstrekkelige retningslinjer og policyer, slik at risikoen for grov korrupsjon eller for å bidra til menneskerettighetsbrudd ikke er uakseptabelt høy.

KLPs beslutning

KLP har besluttet å oppheve utelukkelsen av Alstom fra KLP og KLP-fondenes investeringer med virkning fra desember 2017.

²⁴ Alstom, *Alstom obtains ISO 37001 certification for its anti-bribery management system* (27. juni 2017). URL: <http://www.alstom.com/press-centre/2017/06/alstom-obtains-iso-37001-certification-for-its-anti-bribery-management-system/>.